Prorokovy deprese a Boží tichý hlas

Původ materiálu
Marta Sedláčková
Pořadí v lekci
20

Téma

Zoufalému a osamělému dává naději Boží tichý hlas

Cíl

- Děti si vyzkouší, jak by říkali druhému důležitou zprávu. Uslyší, že Bůh důležité zprávy sděluje jemně a tiše.
- Děti uslyší, že Bůh nenechává člověka v jeho životě a práci osamělého.
- Děti mohou zakusit ticho.

Pro učitele

Biblický text: 1Kr 19

Výkladové poznámky

- Elijáš snad čeká triumf, přece se ukázalo, kdo je živý Bůh, kdo má moc, kdo žije se svým lidem. Ale **přichází pronásledování**. Ani Boží triumf, ani zázrak nepřesvědčí ty, kdo jsou proti Bohu (takovou zkušenost udělá i Ježíš). Jezábel se nevzdává („jestliže ty jsi Elijáš — „Bohem je Hospodin“, pak já jsem Jezábel „Jeho [Baalova] výsost“ dodává varianta verše 2), chce se pomstít. Situace je vážná, nezbývá než prchnout.
- **Beer-šeba** je hraniční město Izraele, Elijáš jde dál. V obydleném místě nechá svého mládence, pokračuje sám. Dál je jen poušť.
- **Už dost**: Elijáš je v koncích, utíká, aby si zachránil život, a přece si přeje umřít. Člověk se nediví — ani neúspěch, ani úspěch nepřivodí posun ve vyvoleném národě. Osamělost, vyčerpání duševní i fyzické, žádné viditelné výsledky.
- **Anděl**: Podstatou posla je jeho poslání. Anděl může být člověk na pravém místě. Někdo mu přinesl povzbuzení a jídlo — „to snad byl anděl!“

- **Jídlem byl posilněn**: Nejde ani tak o počet krajíců, jako o mocný impuls — jsi ještě na živu, ještě se o tebe starám, ještě máš před sebou cestu. Můžeme vnímat dvojí jídlo i tak, že napřed se stará o jeho tělesné vyčerpání (jídlo, spánek), podruhé ho posiluje k další cestě. Podpopelný chléb a voda je jednoduché jídlo pouště, ale v tomto příběhu je to také mocné „viaticum“, chléb na cestu, večeře Páně.
- **40 dní** je číslo plnosti, dostatečné doby proměny, doby, ve které něco starého mizí a něco nového vzniká, doby, ve které se člověk, národ připravuje na změnu (potopa, Mojžíšův půst, putování pouští, Ježíšův půst). Cesta pouští je dlouhá, na jejím konci může Elijáš přijmout nové/obnovené poslání.
- **Choréb** je místo přijetí desatera (alespoň podle Dt). Jde Elijáš vrátit smlouvu s Hospodinem? Podle veršů 10 a 14 to tak skoro vypadá. Připadá si totálně opuštěn, nemá síly se přimlouvat za chybující lid (tak jako to dělal Mojžíš, který se stavěl do jedné roviny s Izraelem, viz Ex 32,31nn). Nebo jde naopak smlouvu s Bohem obnovit?
- **Jeskyně**: Tam se ukryje a vylévá Hospodinu své srdce, je upřímný, ztrácí naději, nevidí smysl. Na Boží otázku „Co tu chceš, Elijáši?“ reflektuje svůj život. Co dělal, kde se nachází teď, jak nevidí budoucnost.
- **Vítr, zemětřesení, oheň** — tak se přece zjevují bohové (i Hospodin v Bibli na sebe bere takovou podobu, viz Ex 19,18nn), ale v Elijášově příběhu se Bůh zjevuje podstatně křehčeji, jako tichý hlas. Opět je to Bůh vztahu, rozhovoru, útěchy, nového poslání. Můžeme skrz toto Boží sebezjevení nahlížet i karmelský oheň — ano, takto jsem potvrdil to, co Elijáš hlásá, ale moje podstata v tom nespočívá.
- **Elijáš je poslán zpět**: Bůh si Elijášův život vzal, ale jinak, než Elijáš žádal. Bůh postavil Elijáše znovu do své služby: nestav se proti lidu, znovu se k nim vydej, ukazuj jim cestu. Bůh Elijášovi ukazuje, že jeho vidění světa je příliš černé — není sám, zbývá ještě 7 000 lidí (tzn. dostatek, je jich plnost). O svou práci se má rozdělit — za krále pomazat Chazaela a Jehúa a za proroka Elíšu, v práci pro Boží dílo nebude dělat všechno a není v ní sám. Hospodin se tu chová jako nejlepší terapeut či přítel přetíženého, vyčerpaného a zklamaného člověka: postará se Elijášovi o jídlo (základní potřeby), nabídne mu nadějný a realistický pohled na to, co dělal (naplní potřebu smyslu jeho práce) a ukáže mu, že je možno počítat s ostatními lidmi (rozdělit práci, již se nevyčerpat). Pomazání králů (vlastní i sousední země) ukazuje vyznání autora příběhu, že Bůh je svrchovaný i nad oblastí světské moci, ani tam nevládne jen zhouba Achaba a jeho ženy.
- Příběh končí **pomazáním Elíši za proroka** (oba krále pomaže po mnoha peripetiích až on; souvislosti o převzetí moci novým králem ve starší přípravce, viz odkazy). Plášť symbolizuje předání poslání, rozloučení s rodiči a spálení jha ukazuje nevratnost, oběť

znamená, že to celé není z Elijáše ani Elíši samotných, ale od Boha. Hod ukazuje radost spojenou s oddělením k službě.

Úskalí

- Tichý hlas Boží je (obecně v životě) úskalí, ale zároveň útěcha. Naše víra se v posledu neopírá o Boží všemoc (jednání skrze živly), ani o zázraky, jak bychom to my nebo lidé kolem nás někdy rádi viděli, ale o hlas jemný a tichý, který lze snadno přeslechnout. Ale naslouchámе-li mu, je to hlas velmi osobní a přinášející naději.
- Příkaz pomazat nového krále svádí k frázím typu „vidíte, jak Pán Bůh nakonec všechno řídí“. Pokud byste závěr o králích do vyprávění zařadili, nezapomeňte dětem zdůraznit, že celý příběh je svědectvím víry a víře. Ve vyprávění nejde o popis Božího loutkoherectví, ale o **vyznání víry**: ten, kdo se Božím slovem nechá oslovit, může pak svým svědectvím zasahovat i do oblasti, která je na první pohled vyhrazena jen vladařům. Elijáš se nebojí vládce kritizovat, zasáhnout, ale zároveň také nehledá podíl na moci.

Pro děti

Předškoláci

Vypráv?ní i motivace je postaveno na kontrastu k?iku, hluku a tichého hlasu.

Děcka, už se vám někdy stalo, že na vás někdo křičel? Proč? Jaké to bylo? Máte to rádi? Už jste vy na někoho křičeli? Máte radši hluk, a nebo ticho?

Děti necháme povídat, klademe doplňující otázky. Záměrem je rozehrát asociace k hlasité a tiché komunikaci.

A když chcete někomu říct něco moc důležitého, co uděláte?

Nechte děti předvést jako divadlo — můžete se napřed ptát, co je důležité, co by chtěly pěkného druhému říct, a pak je nechat předvést, jak to budou říkat. Můžete to zahrát nakonec i vy sami, zvlášť pokud by děti vůbec nezvolili „tichý mód“ — můžete si například před dítě dřepnout, abyste se mu dívali do očí, chytit ho lehce za ruku a sdělit mu tichým hlasem tu důležitou zprávu.

Co je pro vás lepší, když se mluví nahlas, křičí, nebo když se to říká potichu?

Odpovědi mohou být různé, nehodnoťte je, ale navažte příběhem. Zkuste v příběhu najít/zdůraznit ty motivy, které jste použili v předvádění. Například: anděl vezme Elijáše za ruku, jako jste vzali za ruku vy dítě; nebo použijte stejný tón či postoj, který jste měli, když jste říkali v úvodu dítěti něco pěkného, ve chvíli, kdy Bůh mluví k Elijášovi apod.

Pro úpln? malé d?ti m?žete navázat v p?íb?hu rovnou tam, kde se Elijáš sv??uje Bohu; jít p?ímo k jádru v?ci (na Elijášovu osam?lost a smutek B?h reaguje tichým a jemným hlasem). P?íb?h je lehce zjednodušen.

Pamatujete si ještě na Elijáše? Proroka, který naslouchal Bohu?

Elijáš přišel vyřídit králi Achabovi, že přijde déšť po dlouhé době sucha. A déšť opravdu přišel, země se zase zazelenala. Bůh dal zemi vláhu. Hodně lidí se radovalo. Děkovali Bohu a zpívali mu zase písničky. I Elijáš měl radost.

Jen král Achab neměl radost, ale zuřil: „Ten Elijáš! Já ho tak nesnáším! Udělal ze mě hlupáka!“ Achab se totiž modlil k falešnému bůžkovi Baalovi, který nikomu nepomohl. Achabovi vadilo, že se spletl, král má přece mít vždycky pravdu! Králova žena ho podporovala: „Jasně, Elijáš tě úplně znemožnil, potrestej ho, znič ho!“ Křičeli tak, že se to rozléhalo po celém městě.

Elijáš se to dozvěděl, že mu král s královnou chtějí ublížit a musel zase utíkat. Šel daleko, tentokrát do pouště. Byl úplně unavený, vyčerpaný a strašně moc smutný. Nejradši by usnul a už se nikdy neprobudil. Tak strašná únava a tak strašný smutek to byl. Tak moc osamělý si připadal.

Posadil se pod jedním keřem na kraji pouště a modlil se k Bohu: „Pane Bože, jsem unavený. Už nemůžu. Nejradši bych usnul a už se neprobudil. Tak moc jsem smutný a unavený. Jsem úplně sám, nikoho nemám, chtějí mě zabít a v tebe nevěří.“

Pak si Elijáš lehl a usnul.

Když chvíli spal, přišel k němu anděl a přinesl mu něco na jídlo — vodu a chleba. „Elijáši, tady máš, posilni se!“

Elijáš chleba snědl a zapil ho vodou. Pak ho anděl vzal za ruku a vedl ho do pouště, daleko na vysokou horu, kde Izraelci kdysi dostali deset přikázání. Elijáš na té hoře našel jeskyni a do té se schoval, a jak byl unavený, brzy usnul.

Zdál se mu sen, ve kterém se ho Bůh zeptal: „Co tady chceš, Elijáši?“ Elijáš odpověděl: „Pane Bože, jsem unavený. Už nemůžu. Jsem smutný a unavený. Jsem úplně sám a král mě

chce zabít.“

Bůh Elijášovi odpověděl: „Pozorně poslouchej, Elijáši, chci ti říct důležitou zprávu!“

Elijáš pozorně poslouchal. Napřed uslyšel strašně silný skučící a kvílící vítr, který valil kameny a zdvihal písek. Ale to nebyla ta důležitá zpráva od Boha. Potom se otřásala země a duněla v hlubinách, ale to také nebyla ta důležitá zpráva od Boha. Pak uslyšel Elijáš hrozivý praskot ohně a hučení plamenů, ale ani to nebyla ta důležitá zpráva od Boha.

Když to všechno přešlo a bylo velké ticho, v tom úplném tichu uslyšel Elijáš jemný hlas. A byl to hlas Boží.

„Elijáši, neboj se. Vím, že jsi unavený a smutný. Vím, že tě král chce zabít. Ale neboj se, nejsi sám. Je ještě plno lidí, kteří mi věří. Vrať se zpátky. Až přijdeš domů, potkáš mládence, který se jmenuje Elíša. Ten bude od teď tvůj pomocník a spolupracovník. Neboj se a vrať se domů — lidé tě potřebují, abys jim připomínal, co je pro mě důležité. Neboj se, nejsi sám — já jsem s tebou a pošlu ti pomocníky.“

Tohle byla ta důležitá zpráva od Boha. Ten tichý a jemný Boží hlas měl velkou sílu. (Jako když… *M?žete p?ipomenout pozitivní asociace s tichou komunikací, které zazn?ly na za?átku.*) Když Elijáš Boží jemný hlas uslyšel, už se nebál. Už nebyl smutný. Ani unavený. Bůh ho povzbudil a Elijáš se vrátil z pouště domů. A doma opravdu na kraji pole potkal Elíšu, pozdravili se a Elíša se k Elijášovi připojil. Rozuměli si a pomáhali si a všem připomínali, co je pro Boha důležité. Mít se rádi navzájem a mít rádi Pána Boha.

Nakreslete obrázek pro smutného Elijáše (pro smutného kamaráda), který by ho potěšil. Co byste kamarádovi (Elijášovi) k tomu obrázku řekli? Případně kreslete (event. tvořte z plastelíny, lega apod.) místo, kde by si mohl Elijáš odpočinout a nabrat sil. O dílech si povídejte; toto tvoření může vzbudit fantazii, jak druhým můžeme pomoci my.

Pomůcky: Výtvarné potřeby.

Mladší školní děti

Ve vyprávění pro školní děti se můžete více soustředit na Elijášovu osamělost a jeho zklamání (výchozí situace) a zdůraznit, že mu Bůh ukázal, že sám není (vyústění). Jako motivaci se můžete ptát dětí, zda se cítily někdy samy a opuštěné, proč se ta situace stala. Co jim pomohlo, nebo co by jim pomohlo. Příběh lze vyprávět přesněji (dvojí povzbuzení od anděla, dvojí Boží otázka).

Řetěz papírových postaviček — pomocí jednoduchého tvoření můžete ukázat, jak se Elijáš cítil sám a Bůh mu ukázal, že sám není. Lze využít i jako motivaci, nebo v průběhu vyprávění — na poskládaný papír nakreslíte postavu Elijáše, který se cítí sám. Poté, co se dostanete ve vyprávění až k místu, kde Bůh Elijáše povzbuzuje, že není sám, vystřihnete podle návodu a ukážete řetěz postaviček. (Pokud jste to nikdy nedělali, vyzkoušejte si to, aby postavičky držely pohromadě.) Po vyprávění si děti mohou udělat své řetězy postaviček, případně když se budou vracet do bohoslužeb, ukázat shromáždění, že si povídaly o osamělém Elijášovi (složený postavičkový řetěz), kterému Bůh ukázal, že sám není (řetězy rozložit).

Pomůcky: Papír A4 pro každé dítě (v případě nedostatku času již složený do základního tvaru s naznačenou postavičkou), dostatek nůžek, pastelky, tužky.

Starší školní děti

V jakémkoli věku je užitečné děti učit ztišení a naslouchání. K tomu slouží různá „tichá cvičení“ — např. posloucháme v tichu doznívající tón trianglu, pozorujeme v tichu obraz, plamen svíčky, posloucháme se zavřenýma očima zvuky předmětů dopadajících na stůl (mince, tužka, větvička, špendlík, písek…) nebo kapající vody apod. To vše slouží ke cvičení koncentrace a vnitřnímu ztišení. Začínáme s jednoduchými cvičeními (doznívající tón), pokud se děti dokáží soustředit delší dobu, lze zařadit složitější (pozorování obrazu).
K takovým tichým cvičením patří i „cesta fantazie“ — účastníci pohodlně sedí nebo leží, mají zavřené oči (pokud chtějí) a vedoucí jim nabízí impulzy, které mohou rozvíjet ve své fantazii, vytvářet obrazy, domýšlet, naslouchat. Jde o to, aby účastník viděl vnitřníma očima příběh, jeho místo, dal se plně vtáhnout do příběhu, jako by se týkal i jeho.

Zkuste s dětmi pro začátek jednoduché cvičení (můžete je zařazovat i jindy):

- Instrukce pro děti na začátek: Po zaznění tónu trianglu ho budeme poslouchat, dokud zní. I potom zůstaneme v tichu. Komu to pomůže, může mít zavřené oči či si položit hlavu na stůl apod.
- *Navazuje vypráv?ní p?íb?hu.*
- *Nebo modlitba.*
- *Nebo tam, kde je p?íb?h odvypráv?n, ?teme* v tomto konkrétním případě 1Kr 19,11–12, pomalu a příjemným hlasem. Na chvíli se odmlčíme. Pokračujeme vlastními slovy: „Bůh mluví tichým a jemným hlasem. Oslovil Elijáše. V tichu může mluvit i k nám… Zůstaňte ještě chvíli potichu a myslete na to, co vás v příběhu nejvíc zaujalo…“ Ticho můžete ukončit opět zvukem trianglu (případně jemným pokynem „pomalu otevřete

opět oči“), nebo začít zpívat jednoduchou píseň, kterou děti znají (např. Taizé — *Bless the Lord*). Na závěr se můžete dětí zeptat na jejich zkušenosti, jestli něco chtějí říct, jak se jim to líbilo — nechte ale zážitek doznít a nikoho nenuťte. Vyzkoušejte to jen tehdy, když jste o této možnosti navození ticha vnitřně přesvědčeni.

Pomůcky: Nástroj vydávající dlouhý tón (triangl, struna, gong, ozvučná miska, …).

Přesah

- Povzbuzení od Elijáše pro matky malých dětí (To The Mom Who Is Exhausted, Depressed, and Completely Overwhelmed… 5 Lessons from the Prophet Elijah; anglicky)
- Kde dnes zažíváme skutečné ticho? I v kostele to často vypadá tak, že mlčíme jen proto, že někdo jiný mluví. Nebo zažíváme ticho trapné, když si kazatel nezaložil text v Bibli. Najdeme místo pro ticho plodné a soustředěné? Otevřené a očekávající? Ticho, ve kterém můžeme slyšet jemný Boží hlas?

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Hospodin je sv?tlo mé a moje spása, koho bych se bál? Hospodin je záštita mého života, z koho bych m?l strach? (Ž 27,1)

Rituál

Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Elijáše navrhujeme *?est dej* (Svítá 37) nebo *To já, ó Pane m?j, p?jdu, když m? posíláš* (Svítá 331).

Stopy: Elijášovy příběhy může spojovat také velký plakát se stopami — viz Přesah z úlohy č. 18.

Okénko do bohoslužeb

Děti, umíte křičet? Hodně nahlas? Zkuste to! A teď, umíte být potichu, úplně potichu? Zavřete oči a jen poslouchejte… Otevřete oči. Slyšeli jste něco v tom tichu? Aha, i v tichu je něco slyšet. A co bylo lepší, když tu byl velký hluk, nebo když tu bylo ticho? Kdy jste lépe

slyšeli? Dnes se děti v nedělní škole dozví, zda Bůh mluví skrze velký hluk nebo tichý hlas.

Pro sbory, kde se vrací děti do bohoslužeb, lze ukázat postavičkový řetěz.

Modlitba

Bože, všude je tolik hluku, hlasitých věcí, tolik událostí. Dej nám zažít ticho, abychom se zastavili. A v tichu uslyšeli tvůj jedinečný hlas. Povzbuď nás, když je nám úzko, cítíme se osamělí a unavení. Amen.

Kam dále
Susa, Filip: Elijášův na Chorébu (starší přípravka z cyklu Pozvání na cestu)
Návod na řetěz z papírových postaviček (vytvarka.eu)
To The Mom Who Is Exhausted, Depressed, and Completely Overwhelmed... 5 Lessons f...
Odkaz na píseň
Někdo mě vede za ruku, když bojím se jít tmou
Pán Bůh je síla má, všecka obrana má
Žalm 46 (SV58)
Jen ty, Pane můj, jen tys můj štít
Kdo mě z pout mých ven vyvodí
Moc předivná (EZ697)
Světem běžím dál (SV315)
Cílová skupina
Mladší školní
Předškolní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami II (Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi)
Biblický odkaz (kat)
1 Královská 19